

Wythnos 2 *Disgyblaeth*

Yn yr ail wythnos, ar ôl darllen pennill cyntaf cerdd Bonhoeffer, ‘Gorsafoedd ar y Ffordd i Ryddid’, byddwn yn:

- Myfyrio ar bwysigrwydd ‘disgyblaeth’ mewn cynifer o adrannau bywyd;
- Ystyried stori temtio Iesu fel enghraifft o sut y mae disgyblaeth a rhyddid yn perthyn i’w gilydd;
- Dysgu oddi wrth y bywyd mynachaid am bwysigrwydd disgyblaeth;
- Ystyried sut i gymhwyso’r syniad o ‘ddiweirdeb’ neu ‘ymatal’ at faterion mor amrywiol â bywyd eglwysig a’r defnydd o wyddoniaeth a thechnoleg mewn ffyniant dynol;
- Gosod i ni ein hunain un nod arbennig i ymgynraedd ato am weddill y Garawys hwn.

Disgyblaeth

Os ei i chwilio am ryddid, rhaid i ti ddysgu yn anad dim
 Disgyblu dy enaid a’th synhwyrâu, rhag i’th ddyheadau
 Ac yna dy aelodau efallai dy arwain yn awr yma ac yna draw.
 Bydded dy ysbryd a’th gorff yn ddiwair, yn llwyr ddarostyngedig i ti dy hun,
 Yn chwilio’n ufudd am y nod a osodwyd i’th ysbryd.
 Dim ond trwy ddisgyblaeth y dysgir cyfrinach rhyddid.¹

Dietrich Bonhoeffer, ysgrifennwyd yn y carchar, 1944

DECHRAU TRAFOD – ‘DISGYBLAETH? WNAETH HI ERIOED DDIM DRWG I MI!’

***Pa ddarluniau neu brofiadau sy’n dod i’r meddwl pan glywch y gair ‘disgyblaeth’?
 Atgofion am gartref? Ysgol? Y lluoedd arfog? Gweithio ar ward mewn ysbity? Canu mewn
 côr? Neu beth? Dymunol neu annymunol?***

Mae llawer o ddadlau’r dyddiau hyn am ‘diffyg disgyblaeth’ mewn cartrefi ac ysgolion.
 Dywedir yn aml y rhoddir ‘gormod o ryddid’ i bobl ifainc.

‘ Mae gennyf o’ m blaen lyfr o draethodau yn gofidio am berfformiad diwydiannol gwael Prydain o’i chymharu â chenedloedd eraill, diogi gweithwyr Prydain, apathi’r bobl ifainc, y diffyg disgyblaeth gartref a dull cyffredinol oddefgar y rhieni – cymdeithas benchwiban yn ymblesera ac yn anwybyddu Duw a dyletswydd. “Fe *fuoch* yn wlad o bwys,” meddai estron y dydd o’r blaen. Y peth mwyaf diddorol am y llyfr hwn [*Essays on Duty and Discipline*] yw iddo ymddangos yn 1913.²

A yw pethau’n wir wedi newid er gwaeth, neu ai dadl yw hon a ailadroddir ym mhob cenedlaeth?

I ba raddau y mae effeithiolrwydd disgyblaeth yn dibynnu ar fod y bobl a ddisgyblir yn deall beth yw’r nod ac yn cytuno ar ei werth? A oes unrhyw bwynt mewn ‘disgyblu’ pobl na allant weld unrhyw nod nac amcan ac na chawsant erioed gyfle i weld un? Gallech ofyn barn athro ysgol, gweithiwr ieuenctid neu swyddog prawf ar hyn.

Galleu drafod am byth faint o ddisgyblaeth y dylai'r gyfraith neu reolau ysgol neu rieni gartref ei gosod, ond nodwch fod cerdd Bonhoeffer yn sôn am fath gwahanol o ddisgyblaeth: *hunan-ddisgyblaeth*. Nid mater yw hwn o gadw rheolau a osodir gan eraill, gan gymdeithas neu wladwriaeth, nac o gael eich rheoli gan nerthoedd o'r tu allan ichwi, ond mater o wneud eich ysbryd a'ch corff 'yn gwbl ddarostyngedig i chwi eich hunain'. Mae hynny eisoes yn fath o ryddid; mae'n golygu peidio â chael eich tynnu yma a thraw gan fympwy'r funud, ond anelu bob amser at 'y nod a osodwyd i'ch enaid'. Bod yn rhydd yw bod â nod clir, cywir. Nid pethau cyferbyniol yw 'disgyblaeth' a 'rhyddid', felly, ond pethau sy'n perthyn i'w gilydd.

DISGYBLAETH A RHYDDID: UN O FFEITHIAU BYWYD

Byddwn yn aml yn edmygu'r 'gosgeiddrwydd' a'r 'rhyddid' a ddengys pobl ddawnus yn y celfyddydau gweledol, drama, cerddoriaeth a chwaraeon. Ac eto fe wyddom fod ergyd ymddangosiadol ddiymdrech y chwaraewr tennis, ystum ac ehediad syfrdanol y dawnsiwr a throad ymadrodd rhyfeddol y bardd yn gynnyrch nid yn unig eu hathrylith ond hefyd ymarfer maith ac ymroddedig. O ddisgyblaeth y daw rhyddid y perfformio a'r creu ysbrydoledig.

Gallech ddarllen bywgraffiad un neu ddau o sêr y llwyfan neu'r sgrin neu'r maes chwarae i ddangos hyn yn fanylach. Beth oedd yn cadw'r bobl hyn i fynd? Pa nod oedd ganddynt a sut y rhyddhaodd disgyblaeth hwy i'w gyrraedd?

Neu ceisiwch ddarganfod beth y mae'n ei olygu mewn termau personol i fabolgampwr baratoi at y Gemau Olympaidd.

Neu a oes rhywun yn eich eglwys neu eich cymdogaeth sy'n perthyn i un o'r categorïau hyn ac a fyddai'n barod i ddod i siarad neu gael ei gyfweld am 'ddisgyblaeth fel ffordd i ryddid'?

Ac os ydych yn meddwl bod hyn i gyd yn rhy 'seciwlar', darllenwch I Corinthiaid 9: 24-27!

ASTUDIO'R BEIBL

Hanes temtio Iesu

Yna arweiniwyd Iesu i'r anialwch gan yr Ysbryd, i gael ei demtio gan y diafol. Wedi iddo ymprydio am ddeugain dydd a deugain nos daeth arno eisiau bwyd. A daeth y temtiwr a dweud wrtho, "Os Mab Duw wyt ti, dywed wrth y cerrig hyn am droi'n fara." Ond atebodd Iesu ef, "Y mae'n ysgrifenedig: 'Nid ar fara yn unig y bydd rhywun fyw, ond ar bob gair sy'n dod allan o enau Duw.'" Yna cymerodd y diafol ef i'r ddinas sanctaidd, a'i osod ar dŵr uchaf y deml, a dweud wrtho, "Os Mab Duw wyt ti, bwrw dy hun i lawr; oherwydd y mae'n ysgrifenedig: 'Rhydd orchymyn i'w angylion amdanat; byddant yn dy godi ar eu dwylo rhag iti daro dy droed yn erbyn carreg.'" Dywedodd Iesu wrtho, "Y mae'n ysgrifenedig drachefn: 'Paid â gosod yr Arglwydd dy Dduw ar ei brawf.'" Unwaith eto cymerodd y diafol ef i fynydd uchel iawn, a dangos iddo holl deyrnasoedd y byd a'u gogoniant, a dweud wrtho, "Y rhain i gyd a roddaf i ti, os syrthi i lawr a'm haddoli i." Yna dywedodd Iesu wrtho, "Dos ymaith, Satan; oherwydd y mae'n ysgrifenedig: 'Yr Arglwydd dy Dduw a addoli, ac ef yn unig a wasanaethi.'" Yna gadawodd y diafol ef, a daeth angylion a gweini arno.

Mathew 4: 1-11

Bu stori'r diafol yn temtio Iesu yn yr anialwch yn thema ganolog ers hir amser i fyfyrion arni yn y Garawys. Gwêl Cristnogion Iesu yma yn batrwm i wrthwynebu deniadau'r 'byd, y cnawd a'r diafol'. Mae Iesu'n gwrthod diwallu ei newyn drwy ddefnyddio'i alluoedd

goruwchnaturiol breintiedig. Mae'n gwrthod dangos iddo'i hun ac i'r cyhoedd brawf gweladwy o'i statws fel Mab Duw drwy ei arbed ei hun yn wyrthiol rhag perygl. Mae'n gwrthod derbyn rheolaeth ar unwaith ar y byd ar draul bod yn deyrngar i'r Un nad oes neb ond ef i'w addoli a'i wasanaethu. Ond fe gollir effaith lawn y stori os darllenir hi'n unig fel darlun o Iesu'n cael ei demtio gan yr hyn a ystyriwn fel rheol yn 'ddyheadau pechadurus' yn ymwneud â thrachwant materol, awydd rhywiol, gwanc am rym, creulondeb a thrais. Yn anad dim, y mae temtasiynau Iesu yn rhai *cyfrwys*. Nid ydynt yn amlwg ddrwg. Yn wir, y mae llawer i'w ddweud o'u plaid! Beth fyddai *o'i le* ar i Iesu ddiwallu'i newyn trwy droi cerrig yn fara? Neu greu diddordeb cyhoeddus yn ei weinidogaeth trwy wneud rhyfeddodau (ac, wedi'r cyfan, y mae'r diafol yn adnod 6 yn dyfynnu'r Beibl wrtho!)? Neu ddod i safle o rym dros y byd lle y gallai gael dylanwad mawr a hyd yn oed gadw'r diafol o'r golwg?

Gallwn ddarllen y darn o safbwynt newydd trwy ei weld fel gornest ynglŷn â *rhyddid*. Gofynnwch i rywun o'ch grŵp (rhywun gwahanol bob tro, os yn bosibl) actio rhan y diafol a darllen y tair temtasiwn (adnodau 3, 5-6, 9), a rhoi mwy o flas ar bob un drwy danlinellu'r rhyddid a gaiff Iesu o'i dilyn: 'Mi fyddi di'n rhydd oddi wrth ... Mi fyddi di'n rhydd i ...' Gofynnwch i weddill y grŵp ystyried beth fyddai ymateb Iesu – 'Os rhyddid yr ydych chi'n sôn amdano, yna ...'

Pa fath o hunan-ddisgyblaeth y mae Iesu'n ei hymarfer? A pha fath o ryddid y mae'n byw wrtho?

A allwch feddwl am enghreifftiau eraill yn yr Efengylau lle y mae Iesu'n derbyn disgyblaeth ac ar yr un pryd yn dangos rhyddid?

Testun arall i fyfyrion arno: Hebreaid 12:1-11

DISGYBLAETH A RHYDDID: Y BYWYD CREFYDDOL

Ers canrifoedd cynnar Cristnogaeth teimlodd rhai pobl alwad i fyw bywyd o lwyr ddefosiwn i Dduw. Golyga hynny droi cefn ar y byd ac ar gysuron bywyd beunyddiol arferol, gan gynnwys priodas a theulu. Bu'r traddodiad mynachaid yn aruthrol bwysig yn Eglwys Rufain a'r Eglwys Uniongred a dylanwadodd ar Gristnogaeth yn ei chyfanrwydd. Yn wir, y mae traddodiadau eraill – er enghraifft, yr Anglicaniaid ers y 19^{edd} – wedi ffurfio cymunedau crefyddol cyffelyb, ac y mae cymunedau eciwmenaidd hefyd – fe all mai'r enwocaf yw cymuned Taizé yn Ffrainc.

Credai Dietrich Bonhoeffer yntau fod angen yn y Drydedd Reich am 'fynachaeth newydd' i wrthweithio'r cyfaddawd rhwydd a wnaethai cynifer o Brotestaniaid ag ethos Natsïaeth. Yn y coleg diwinyddol anghyfreithlon a sefydlodd ac y bu'n ei arwain yn 1935-7, cyflwynwyd ymgeiswyr am y weinidogaeth i fywyd cymunedol anarferol o glòs na wyddai Lutheriaeth yr Almaen ddim amdano cyn hynny, gyda'i ddisgyblaeth ei hun o weddi, myfyrdod, cyffes, parch a chefnogaeth, yn ogystal ag astudiaeth academiaidd. Daeth peth o'r ysbrydoliaeth y tu ôl i hyn o'i ymweliadau â cholegau diwinyddol a thai crefyddol yn Lloegr, yn enwedig Gymuned Anglicanaidd yr Atgyfodiad yn Mirfield.

Golyga bod yn fynach neu'n lleian ddilyn 'rheol', a grynhoir yn aml yn adduned driphlyg i fod yn dlawd, yn ddiwair ac yn ufudd ond sydd, yn wir, yn cynnwys pob agwedd ar fywyd cymunedol yr 'Urdd'. Athro mwyaf dylanwadol y bywyd mynachaid oedd Sant Benedict

(480-503). Bu dilyn mawr ar ei 'Reol' yn Eglwys y Gorllewin ac y mae hyd heddiw'n sylfaen llawer o'r bywyd mynachaid. Ond sut y mae dilyn 'Rheol' yn gyson â 'rhyddid Cristnogol'?

Awgrym

Sut beth mewn difrif yw byw yn ôl 'disgyblaeth ysbrydol'? I gael yr ateb, holwch a gaiff eich grŵp ymweld â chymuned grefyddol yn eich ardal a dysgu o lygad y ffynnon. Neu gwahoddwch aelod o gymuned o'r fath i ymweld â chwi. Beth, ym marn aelodau'r gymuned, yw'r berthynas rhwng disgyblaeth a rhyddid?

Yn niffyg hynny, fe gewch yn y blwch isod dystiolaeth y Tad Daniel, Abad y Gymuned Sistersaidd ar Ynys Bŷr oddi ar arfordir Sir Benfro. Sefydlwyd Urdd y Sistersiaid yn Ffrainc yn yr 11^{fed} gan rai a fynnai ddilyn Rheol Sant Benedict yn fwy manwl.

Y Tad Daniel: 'Beth y mae'n ei olygu i fod yn Sistersiad heddiw'

'Sonia Sant Benedict am fendithion byw mewn cymuned, ond sonia hefyd am y treialon. Ysgol yw bywyd cymunedol sy'n gymorth imi dyfu mewn dilysrwydd. Mae'n fy nghynorthwyo i gysylltu â mi fy hun, â'r agweddau cryf a gwan ar fy mhersonoliaeth. Nid wyf yn teithio'r ffordd hon ar fy mhen fy hun, ond gyda'm brodyr. Rhaid meithrin y daith i ddarganfod hunan ag aml weddïau, darllen (o'r Beibl, y Tadau Eglwysig, ysgrifeniadau Mynachaid, ond fe all darllen seicoleg a nofelau da fod yn gymorth mawr), gweinyddu'r Cymun a gweithio yn y fynachlog ac o'i chwmpas. Wrth fod mewn cysylltiad â mi fy hun a gwneud y gwahanol orchwylion hyn drwy'r dydd, dof o hyd i berthynas, cwlwm sy'n dweud wrthyf fy mod yn perthyn i deulu mwy. Fe'i geilw Sant Paul yn 'Gorff Crist', Sant Benedict yn 'Dylwyth Duw'. Mewn amser, bydd y darganfyddiad hwn yn torri drwy gyfnodau o ofid a dadrith. Gall bywyd cymunedol fod yn eithaf anodd weithiau, am nad yw'r darlun a gewch wrth gwrdd â chwi eich hun ac â'r brodyr bob amser yn un delfrydol! Yn bersonol, rwy'n argyhoeddedig fod y profiad 'du' hwn yn agor y drws i gwrdd â'r 'Crist Croeshoeliedig' y bydd ei bresenoldeb yn fy nwyn yn anochel at yr addewid o 'fywyd newydd' a'r gobaith di-sigl mewn rhywbeth sydd i ddod, rhagflas o fywyd nad oes iddo derfyn. Y mae geiriau Sant Paul, 'Pan wyf wan yr amlygir nerth Duw', yn brofiad cyffredin ym mywyd y Sistersiaid ddoe a heddiw. I mi, ystyr bod yn Sistersiad yw gwneud fy hun yn agored i Dduw, a rhaid i hynny fod yn wir, yn wir *i mi*, yn realiti heddiw. I mi, Duw yw'r REALITI eithaf, y PRESENOLDEB eithaf. Y presenoldeb hwn yw'r peth y denir fi ato. Nid sbloet o beth mohono, nid rhywbeth allan o'r cyffredin, nid gweledigaeth ryfeddol. Na, profiad o fyw beunyddiol ydyw. Codi am 3.00 y bore, gweddïau Gwylnos am 3.30, brechwast am 5.00, Cymun a Mawl am 6.30, gweithio yn y Popty tan 11.30, yna gweddi, Cinio, siesta fer, gweithio yn fy swyddfa lle y byddaf yn gohebu, yn derbyn ac yn anfon ebostiau ac yn gwrando ar y brodyr sydd am fy ngweld ynglŷn â materion busnes neu faterion mwy personol. Gosber am 17.30, Swper, gweddi ddistaw, Cwmplyn am 19.35, ac yna i'r gwely, oherwydd y mae'r dydd yn dechrau'n gynnar. Bod yn Sistersiad yw mynd ymlaen â bywyd fel y mae'n ei gynnig ei hun o funud i funud, ceisio bod 'yma'. Gall hynny fod yn dipyn o dasg. Mor aml y bydda i'n meddwl am ddoe neu'n cynllunio at yfory. Ond yr hyn y mae'n ei olygu yw 'bod yn y man a'r lle', yn barod i dderbyn ac ar gael. I mi, golyga agor fy nghalon i bresenoldeb bywyd, i'r brawd, i mi fy hun, i Dduw y mae ei bresenoldeb yn weithredol ym MHOB sefyllfa. Y mae holl orchwylion y dydd yn gymorth i mi agor fy nghalon.

Nid dibenion ynndynt eu hunain yw gweddi, distawrwydd, darllen, astudio etc. ‘Offer’ ydynt sy’n fy ngosod ar donfedd ‘y gwir fywyd’. I’r Sistersiad, Iesu Grist yw hwnnw.

Ef yw calon y bywyd Sistersaidd ym mhob oes. Byw i Grist yw byw bywyd yn y gwirionedd eithaf, sef ymateb yn llawn ac yn rhydd i’m GWIR hunan: yr un sydd ar ddelw Duw.’

(Â’r Tad Daniel rhagddo i ddweud sut y mae’r ddisgyblaeth o ddarllen a gweddio yn ei alluogi i ‘ddarllen’ bywyd ar raddfa ehangach – ef ei hun, y brodyr, ei Urdd, yr Eglwys a’r bobl lawer o bob math o gefndir sy’n ymweld â’r ynys. ‘Y mae bod yn rhan o fyd *Duw*, yn hytrach nag yn rhan o’r byd, yn rhoi i fywyd obaith ac ystyr.’)

Defnyddiwyd gyda chydabyddiaeth.

Am fwy gan y Tad Daniel ac ar Abaty Ynys Bŷr, ewch i <http://www.caldey-island.co.uk>

Beth y gellir ei ddysgu oddi wrth ‘fywyd crefyddol’ mynachod a lleianod a all fod yn bwysig ac yn fuddiol i Gristnogion eraill?

DISGYBLAETH A RHYDDID: RYSÁIT AT OROESI

Un angen amlwg am hunan-ddisgyblaeth heddiw yw’r angen am ffrwyno ein hoffter o brynu a mabwysiadu dull symlach o fyw. Derbynnir yn gynyddol fod angen inni leihau ein hallyriadau carbon, darganfod a defnyddio ffynonellau adnewyddadwy o ynni ac, yn gyffredinol ‘fyw’n symlach fel y caiff pawb, yn syml, fyw’. Os ydym i gyd i fod yn rhydd i fyw ar y blaned hon, rhaid inni i gyd ymarfer mwy o ddisgyblaeth.

I ba raddau yr adlewyrchir hyn yn ein pregethu, ein gweddio, ein dysgeidiaeth Gristnogol foesegol ac arferion ein heglwysi?

Fel rheol, meddylir am ‘ddiweirdeb’ fel ffrwyno dyheadau rhywiol ac fe’i cyfyngir oddi mewn i gwllwm priodas. Ond gall hefyd fod yn ddelwedd o ‘ffrwyno’ llawer ehangach. Sylwch nad yw pennill Bonhoeffer yn awgrymu bod pob dyhead yn ‘ddrwg’ neu’n ‘niweidiol’ ond, da neu ddrwg, y mae yna gynifer ohonynt a all ein harwain ‘yn awr yma ac yna draw’ fel ein bod yn colli pob synnwyr o gyfeiriad na phwrpas am nad ydynt bellach ‘yn llwyr ddarostyngedig’ i ni ein hunain. Yr oedd gan Bonhoeffer ei hun ddoniau lawer – doniau deallusol a chelfyddydol (yr oedd yn banydd rhagorol iawn) a hyd yn oed ddoniau athletaidd. ‘Fel y byddem yn dweud yn aml wedyn, gallai Bonhoeffer wneud popeth,’ meddai un o’i blwyfolion yn Llundain². Gwyddai am y peryglon o wastraffu ei egni am yr union reswm bod yna gymaint o bethau y *gallai* eu gwneud. Onid oes yna berygl, felly, o ‘grefydd anniwair’ hefyd? Ysgrifennodd y Crynwyr o America, John Greenleaf Whittier (1807-92) emyn Saesneg a gerir yn fawr, ‘Dear Lord and Father of mankind’. Dyma un pennill ohono:

Drop thy still dews of quietness
Till all our strivings cease.
Take from our lives the strain and stress
And let our ordered lives confess
The beauty of thy peace.

Byddai’n dda inni fyfyrto ar yr ymadrodd ‘ordered lives’. Rhybuddio yr oedd Whittier rhag math goremosiynol a hunan-faldodus o grefyddolder a ystyriai’n debyg i ecstasi cyffur.

Ysgrifennodd un aelod eglwysig:

‘Rwy’n arswydo fwyfwy bob blwyddyn rhag y Nadolig. Nid yn gymaint y ‘diwylliant prynu’ y clywn gymaint amdano o’r pulpud, ac nid y drafferth o ddarparu ‘hwyl yr ŵyl’ i’r teulu. Nac ychwaith yr angen i ‘ddod â Christ yn ôl i’r Nadolig – yr hen ystrydeb dreuliedig honno! I’r gwrthwyneb. Fel aelod eglwysig, rwy’n teimlo bod yna ormod o grefydd dros y Nadolig – yn fy eglwys i, o leiaf. Rwy’n edrych yn ôl, bron gyda hoffter, at yr amser pan nad oedd ond gwasanaeth carolau y Sul cyn y Nadolig, gwasanaeth bore Nadolig ac, efallai, barti plant yn ddiweddarach. Ond dros y blynyddoedd gorlenwyd calendr Nadolig ein heglwys: gwasanaeth rhoddion, gwasanaeth Cristingl, drama’r Nadolig, cymun hanner nos, partiön i bob aelod o bob oed ... ac ati – pawb yn llafurio! Y canlyniad yw fy mod i wedi llwyr ymlâdd yn grefyddol, heb amser o gwbl i feddwl beth yw ystyr hyn oll. Does gen i ddim gwrthwynebiad i’r un o’r pethau hyn ynddynt eu hunain. Ond a oes rhaid inni gael POB UN ohonynt BOB blwyddyn?’

Ai dim ond am y Nadolig y mae hyn yn wir?

A fyddai ‘bywyd mwy trefnus’ yn beth dymunol i’ch eglwys neu eich grŵp Cytûn lleol? Sut olwg fyddai arno? Pa ryddid newydd a allai ddod yn ei sgil?

DEFNYDDIO GWYDDONIAETH A THECHNOLEG: PENRHYDDID NEU DDISGYBLAETH?

Y mae’r syniad o hunan-ddisgyblaeth, o ddewis y ffordd orau yn wyneb pob math o bosibiliadau da, yn her anferthol i ni heddiw pan y mae gwyddoniaeth a thechnoleg wedi symud ymlaen mor ddramatig, nid yn lleiaf ym maes meddygaeth. Y mae cymaint y *gellid* ei wneud trwy drawsblannu organau, datblygu cyffuriau newydd, datblygu bôn-gelloedd, ymchwilio i embryonau, addasu genynnau, gwella’r corff trwy ddulliau artiffisial ... a llawer mwy. Ofna rhai pobl fod y cynnydd biolegol a meddygol hwn yn ein harwain i ‘chwarae Duw’. Cred eraill nad di-dduw y fath wybodaeth ac arbenigedd ond rhodd oddi wrth Dduw, fod Duw am inni fod wedi tyfu i fyny’n ddigon aeddfed i ddefnyddio ein medrau i hyrwyddo ffyniant dynolryw. Soniodd Bonhoeffer yn ei ysgrifau yn y carchar fod dynolryw wedi ‘dod i oed’ a bod hynny’n beth i’w groesawu mewn ffydd. Ond nod gwir aeddfedrwydd yw hunan-ddisgyblaeth, y gallu i ddewis beth y *mae’n rhaid* inni ei wneud o blith yr holl bethau y *gall* eu gwneud. Mae hwn yn bwnc cyhoeddus enfawr – sut i gymhwyso gwyddoniaeth a thechnoleg at anghenion ieuchyd. Ar beth y dylem gyfeirio ein hadnoddau cyfyngedig? Ac a yw ffydd yn Nuw y Creawdwr, y Gwarddwr a’r Sancteiddiwr yn rhoi unrhyw arweiniad?

Eleni y mae Gweithgor Biofoeseg Comisiwn yr Eglwys a Chymdeithas Cynhadledd Eglwysi Ewrop yn gwneud astudiaeth arbennig o’r pynciau hyn. Yn y blwch y mae crynodeb o’i ddogfen drafod:

Y mae gwyddoniaeth a thechnoleg ar gynnydd parhaus. Mae’r Undeb Ewropeaidd ei hun yn rhoi mwy na 50 biliwn ewros i gefnogi ymchwil a thechnoleg trwy ei Seithfed Cynllun Fframwaith at Ymchwil 2007-2013. Y mae yn gysylltiedig â datblygiadau technolegol lawer o obeithion, ond y mae hefyd amheuan ac ofnau, a chodir cwestiynau megis “Beth yw bod dynol?” ac “Ymhle y mae’r ffiniau?” A ddylem, er enghraifft, geisio trin afiechydon anwelladwy neu hwyhau bywyd dynol trwy ddefnyddio organau moch yr addaswyd eu genynnau neu organau a gafwyd o embryonau dynol? A ddylem wella pobl trwy gydgyfeirio technolegau?

Ers cyn cof bu pobl yn ceisio gwella'r cyflwr dynol trwy dechnolegau a newidiodd y byd o'u cwmpas, ond nid oeddent yn ceisio eu newid *eu hunain*. Erbyn hyn, ar draws sawl disgyblaeth wyddonol, y mae darganfyddiadau a datblygiadau yn peri nad ffuglen wyddonol bellach yw'r syniad o addasu yn sylweddol y corff dynol. Y mae a wnelo 'newid dynolryw er gwell' â cheisio newid meddyliau a chyrff – nodweddion, galluoedd, emosiynau a medrau – ymhell y tu hwnt i'r hyn a ystyriwn heddiw yn normal. Perthyn llawer o hyn i'r dyfodol pell. Dyfalu a gorliwio yw bron y cyfan o'r hyn a honnir. Fe all bod llawer yn amhosibl. Ond y mae digon ohono'n realistig i beri bod gwella perfformiad dynolryw yn bwnc trafod difrifol. Cyfyd gwestiynau diwinyddol a moesegol dwfn ynglyn â'n dynoliaeth, ein cymdeithasau a'n tynged fel pobl, y mae angen i eglwysi a chymdeithasau eu trafod ...

Nid trafod cynnydd meddygol y dyfodol yr ydym, ond newidiadau mewn pum maes:

- cemegau i newid y corff er gwell,
- cemegau i gyfoethogi perfformiad, hwyliau neu wybyddiaeth,
- mewnbrannu yn y corff, er enghraifft sglodion cyfrifiadurol yn yr ymennydd,
- newid celloedd a systemau'r corff ac (yn llai ymarferol) newid genynnau dynol,
- hwyhau einioes pobl – cynhwysir hyn yn aml ond achos arbennig ydyw mewn difrif.

Fe all mai rhai bach yw'r newidiadau hyn – tipyn bach mwy o gyflymder neu glyfrwch, efallai – ond gallent fod yn eithaf radical. Ar wahân i ddefnyddio llawfeddygaeth gosmetig a chyffuriau at chwaraeon ac adloniant, yr ydym ni, feidrolion, wedi aros hyd yma oddi mewn i'n cyfyngiadau biolegol. I gynyddu ein gallu creasom offer allanol – sbectolau, er enghraifft. Ond cwestiwn rhai yn awr yw: pam cael ein cyfyngu gan fioleg? Pam nad addasu ein llygaid i wella ein golwg, a hyd yn oed gael golwg is-goch i'n cynorthwyo i yrru'n fwy diogel yn y nos? Ond a fyddem yn defnyddio'r golwg hwn i yrru'n gyflymach yn lle gyrru'n ddiogelach? Dengys yr enghraifft hon ei bod yn amheus a fyddai rhai 'gwelliannau' honedig yn ein gwneud yn 'well' pobl. Hefyd, a yw'n bosibl inni fod yn wrthrych ac, ar yr un pryd, yn oddrych ein cynllun ein hun? Os yw Duw, fel y credwn, wedi llunio dynolryw trwy brosesau esblygiad, yr ydym yn amau'n ddwfn a ydym yn gwybod i ddigon o sicrwydd sut i wella ar y modd y 'cynlluniodd' ni. A all meidrolion ddeall cymhlethdod corff a meddwl yn ddigon da i fod yn sicr y byddai unrhyw newid, o ystyried popeth, er gwell?

Y mae mudiad bychan ond uchel ei gloch, a elwir yn drawsddyneiddiaeth, yn hyrwyddo newid dynolryw er gwell yn y gred bod yn rhaid i fodau dynol reoli eu hesblygiad i oresgyn ein cyfyngiadau biolegol presennol. Y mae i'r traswffurfio technolegol hwn ar ddynolryw naws lled-grefyddol ac, o'r herwydd, ystyriwn ei fod yn anghywir ac yn gamarweiniol. Yn y cyswllt hwn, fe all bod gwir ystyr i'r ymadrodd 'chwarae Duw'. Yr ydym yn cytuno â'r dyhead dynol i'n gwella ein hunain, ond ni all technoleg gynnig achubiaeth i broblemau moesol ac ysbrydol a chymdeithasol dyfnach y natur ddynol. Ymhellach, nid yw'n anochel bod y ddynolryw'n dilyn y llwybr hwn; nid datblygiad na ellir ei atal mohono. Wyneb yn wyneb â'r posibiladau, technegol, y cwestiwn i ni yw pa lwybr i'w ddilyn, beth i'w archwilio a beth i'w roi o'r neilltu.

Ond pe bai gennym ddyheadau mwy gwylaidd na chreu goruwchddynion, beth fyddai Duw'n disgwyl inni ei wneud â'r creadigrwydd a'r dyfeisgarwch a roddodd ef inni? A ddylem adael llonydd i bethau, neu a ganiateir popeth?

A ydych yn disgwyl y gall yr eglwysi roi cyfarwyddyd ar y materion hyn yn y blynyddoedd nesaf?

I GLOI

Yr Ornest Fawr

Yr Ymladdwyr:

Yn y gornel hon o'r cylch,
yn eistedd yn aros, yn barod, lonydd,
Disgyblaeth; main a gwydn,
dim ond y mymryn lleiaf amdano,
diolwg a di-swyn;
aeddffed ei flynyddoedd, er y dywedai rhai
ei fod yn llawer rhy hen;
dim cefnogwyr, ychydig o gyhoeddusrwydd;
endid anhysbys.

Ac yn y gornel hon o'r cylch, canolbwynt pob llygad,
Pleser, yn prancio a dawnsio a gwneud ystumiau
i dynnu pob sylw,
a'r camerâu'n fflachio eu golau arno;
syfrdanol o hardd, cadwynau aur enfawr,
gŵn lachar: ifanc, hunan-hyderus,
eilun llawer.

Yr amser: heddiw, yfory, bob amser
Y dyfarnwr: gosodwyr gwerthoedd heddiw, pa bryd bynnag y mae'n heddiw
Y wobr: rhyddid
Y lleoliad: y byd oddi allan a'r byd oddi mewn
Hyd yr ornest: hyd eich marw chwi a mi
Yr Enillydd: pawb sy'n gweithredu, dioddef, ymddisgyblu marw er mwyn Iesu Grist..

Isobel de Gruchy³

RHYWBETH I'W WNEUD

Ym mha UN ffordd yr ydych yn meddwl y gallech roi mwy o 'drefn' ar eich bywyd?
Dewiswch nod syml i anelu ato am weddill y Garawys hwn. Ar ddiwedd y Garawys – ar
fore'r Pasg, dyweder – myfyriwch ar beth a ddysgodd hyn i chwi. A ddaeth â rhyddid i chwi?
Os felly, sut?

Adnoddau Pellach

Richard J. Foster, *Celebration of Discipline. The Path to Spiritual Growth* (Hodder & Stoughton 1980).

¹ Pennill cyntaf 'Gorsafoedd ar y Ffordd i Ryddid', cyf. o'r Saesneg yn Dietrich Bonhoeffer, *Letters and Papers from Prison*, Bonhoeffer Works, cyf. 8 (Fortress Press 2009), t.512.

² K. Clements, *A Patriotism for Today* (Collins 1986), t.9.

³ Cyf. o Isobel de Gruchy, *In Well and in Woe. Poems*. Cyhoeddiad preifat. Volmoed, Hermanus, De Affrica 2010.